

SINAI MÜLKİYET KANUNU'NA GÖRE TÜRK PATENT VE MARKA KURUMUNUN GÖREV ALANININ İDARENİN REGÜLASYON FAALİYETİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

(Evaluation of Turkish Patent and Trademark Agency's Area of Duty in terms of Regulation Function of the Administration)

Yrd. Doç. Dr. Sırrı DÜĞER¹

ÖZ

10 Ocak 2017'de Sınai Mülkiyet Kanunu yürürlüğe girmiştir. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile farklı KHK'larla düzenlenen sınai mülkiyet hakları tek bir kanunda düzenlenmiştir. Bu kanun, Türk Patent ve Marka Kurumunun görevleri ve idari teşkilatında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Fikri mülkiyet sistemi, iktisadi ve teknolojik gelişmenin sağlanması için oluşturulmuştur. Kamu gücü, ekonomik kamu yararının sağlanması için ekonomiye müdahale etmektedir. Fikri mülkiyet sistemi global bir rejime tabidir. Global fikri mülkiyet rejiminin ulusal idare hukukunun özelliklerini taşıdığı söylenemez ancak özellikle idari usul ilkelerinin yoğun olarak kullanıldığı global bir rejimin varlığı da inkar edilemez.

TÜRKPATENT bir kamu tüzel kişisi olarak Bilim, Teknoloji ve Kalkınma Bakanlığına bağlı bir kamu kurumudur. Aynı bir tüzel kişilik olarak kendi iradesi, personel rejimi ve bütçesi bulunmaktadır. Regülasyon, devletin kamu hukuku araçlarıyla ekonomik kamu yararının sağlanması için piyasaya müdahale etmesi olarak tanımlanabilir. Bu çerçevede fikrî mülkiyet sistemi, devletin piyasaya müdahalesinin bir aracı olarak kabul edilmelidir. Burada öncelikle bunun iktisadi, teknolojik ve kültürel gelişmenin dolayısıyla da ekonomik kamu yararının gerçekleştirilmesi için yapılan bir müdahale olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Regülasyon faaliyetinin özellikleri; düzenleme ve bu düzenlemelere dayalı birel işlemler yapmak, arabuluculuk gibi uyuşmazlık çözme faaliyetinde bulunmak, yönlendirme ve danışmanlık yapmak ile görüş bildirmek olarak ifade edilebilir. Kurum, sınai mülkiyet haklarının

1 Yalova Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi
e-mail duger@live.de

regülasyonu çerçevesinde düzenleyici işlemler yapmakta ve bu düzenlemelere dayalı birel işlemler gerçekleştirmektedir. Kurum, teknoloji transferi ve sınai mülkiyetin ticarileştirilmesi ile ilgili yönlendirme ve belirli konularda arabuluculuk faaliyetlerinde bulunmaktadır. Ayrıca mahkemelere sınai mülkiyet hakları ile ilgili bilirkişilik yapmakta, kamuya sınai mülkiyet hakları ile ilgili eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermektedir.

Kanun koyucu, Kurumun SMK kapsamında tek taraflı ve kamu gücüne dayalı olarak gerçekleştirdiği işlemlerin (bir idari işlem olmasına rağmen) yargısal denetimi görevini adli yargıya vermiştir. Fikri mülkiyet hukukunun karma niteliğe sahip olması (özel hukukla olan bağlantısı) ve yargısal denetim görevinin ihtisas mahkemelerine verilmiş olması dikkate alındığında denetim görevinin adli yargıya verilmesinde kamu yararı bulunduğu sonucuna ulaşılabilir. Sonuç olarak regülasyon faaliyetinin özellikleri kurumun görev alanı ile örtüşmektedir. Kurum ilgili kanunda bir BİO olarak belirtilmemiştir. Buna rağmen Kurumun gerçekleştirdiği faaliyetin idare hukuku açısından hukuki niteliğinin regülasyon faaliyeti olduğu kabul edilmelidir.

Anahtar Kelimeler: TÜRKPATENT, İdarenin Regülasyon Faaliyeti, Ekonomik Kamu Düzeni, Ekonomik Kamu Yararı, Global İdare Hukuku

ABSTRACT

A new Industrial Property Law entered into force on January 10, 2017. The Law No. 6769 on Industrial Property brought together different pieces of legislation regulating intellectual property rights into a single code. This legislation introduced important amendments regarding the duties and administrative structure of Turkish Patent and Trademark Agency. Intellectual property system has been established with the aim of enabling economic and technological development. Public power interferes in economy in order to achieve economic public good. Intellectual property system is subject to global regulatory regime. This regime does not have the features of national administrative laws but the existence of a global regime where administrative procedure principles are widely used is undeniable.

TURKPATENT is a public entity with its own legal personality attached to the Ministry of Science, Technology and Development. Having a separate legal personality allows it to have its own decision making power, personal regime and budget. Regulation is technically defined as state interference in economy by public law means with the aim of achieving

economic public good. In this respect, intellectual property system should be accepted as an intervention into market by the state. This intervention is carried out in order to achieve economic, technological and cultural development thereby economic public good.

Regulation involves; rule-making, issuing individual administrative actions based on those rules, adjudicating, mediating, providing guidance and advising functions. TURKPATENT issues directives regarding regulation of industrial property rights and decides on registration applications based on those directives. Further, TURKPATENT acts as a mediator in certain cases and provides guidance on commercialising industrial property and technology transfer. It acts as a technical advisor at the courts and provides education and consulting services concerning industrial property rights.

TURKPATENT issues unilateral acts based on public power privilege. Eventhough those acts constitute administrative acts, law maker gives the task of judicial review of those acts to ordinary courts. Intellectual property law has a hybrid character and the task of judicial review is given to specialised courts therefore this transfer of power can be justified based on public good. Further, the features of regulation function overlap with the competences that TURKPATENT exercises. Therefore, in terms of administrative law, the functions of TURKPATENT can be categorised as regulation functions albeit it is not mentioned as one of those independent administrative authorities in the relevant legislation.

Keywords: TÜRKPATENT, Regulation Function of Administration, Economic Public Order, Economic Public Good, Global Administrative Law.

GİRİŞ

Bu çalışmada 2016 yılının Ocak ayında kabul edilen Sınâi Mülkiyet Kanunu (SMK) ile Türk Patent ve Marka Kurumu (TÜRKPATENT)² olarak isimlendirilen Türk Patent Enstitüsünün gerçekleştirdiği faaliyetin hukuki niteliği idare hukuku açısından değerlendirilecektir.

Fikrî mülkiyet; fikir ve sanat eserleri üzerindeki telif hakları, patent, faydalı model, tasarım, marka, coğrafi işaret, geleneksel ürün adları, yeni bitki çeşitleri, entegre devre topografyaları ve ticari sırları kapsayan bir kavram olarak kullanılmaktadır. Bu çalışmada fikrî

2 5000 sayılı Türk Patent Ve Marka Kurumu Kuruluş Ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. Maddesine göre kurumun kısa adı "TÜRKPATENT" olup, bu çalışmada da bu şekilde kısaltılacaktır.

mülkiyet hakları (intellectual property rights), telif hakları ile sınai mülkiyet haklarını kapsayan bir kavram olarak kullanılmıştır. Ayrıca ilaçların ruhsatlandırılması için ruhsat makamına sunulan klinik deney verilerine kısaltılmış ruhsat başvurusunda bulunacaklar tarafından (eşdeğer ilaç üreticileri) belirli süre ile atıf yapılamaması, bu verilerin referans gösterilememesi şeklinde uygulanan “veri münhasırlığı” de bir fikrî mülkiyet hakkı olarak kabul edilmektedir.³ Bu çalışmada genel olarak patentler üzerinden bir değerlendirme yapılmaktaysa da yapılan değerlendirmeler, tüm fikri mülkiyet sistemi için geçerlidir.

Kişinin entelektüel çabasının neticesinde ortaya çıkan ürünün taklit edilmesinin önlenmesi amacıyla fikrî mülkiyet hakları kabul edilmiştir. Bu haklardan telif hakkı, eser sahibinin eserini meydana getirmesiyle birlikte herhangi bir formaliteye gerek olmaksızın kendiliğinden doğmaktadır. Marka, patent ve tasarım gibi sınai mülkiyet hakları ise bazı istisnalar dışında tescile dayalı bir sistem ile korunmaktadır. Bu tescil ise ülkemizde diğer pek çok ülkede olduğu gibi bir kamu tüzel kişisi tarafından yapılmaktadır. Bu kamu tüzel kişisi, tescil süreci içinde başvuru sahibinin tescil talebine yapılan itirazları da karara bağlamaktadır. Tescile ilişkin bu işlemler, kamu tüzel kişisi tarafından tek taraflı ve kamu gücüne dayalı olarak gerçekleştirilmektedir.⁴ Burada işlem, ilgilinin iradesine bakılmaksızın sadece işlemi yapanın iradesi ile oluşmaktadır. Yani ortaya çıkan sonuç tek bir iradenin ürünüdür. Bu durum, bir hukuki ilişkinin iki tarafın iradesinin uyuşması ile kurulacağı kuralına da istisna teşkil etmektedir. İdare hukukunda kamu gücünü temsil eden idarenin üstünlüğü tek yanlı işlemleri mümkün kılmaktadır. Tek yanlılık kriteri idari işlemin en önemli özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir.⁵ İdari işlem; idari makamların kamu gücü ile hareket ederek idari fonksiyona ilişkin olarak yaptıkları, hak ve yükümlülükler doğuran tek taraflı irade açıklamalarıdır.⁶ Sonuç olarak kamu tüzel kişisinin tescil taleplerini karara bağlayan işlemleri, birer idari işlemdir ve bu işlemlerden kaynaklanan ihtilaflar idari yargının görev alanına girmektedir ancak SMK'nin 156. maddesindeki düzenleme ile bu ihtilafların adli yargıda görülmesi öngörülmüştür.

3 DÜĞER Sırrı, **Non-patent Protection of Pharmaceuticals in Turkey**, Shaker Verlag, 2012, s. 25

4 YAYLA Yıldızhan, **İdare Hukuku**, Beta, İstanbul, 2010, s. 108

5 ERKUT Celal, **İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği**, Danıştay Matbaası, Ankara, 1990, s. 13, 14

6 ERKUT, s. 2

I. FİKRÎ MÜLKİYET VE EKONOMİK KAMU DÜZENİ

Topluma daha iyi imkânlar sağlamak üzere emeğini ve becerisini ortaya koyarak bir fikir ürünü oluşturan kişiyi özendirme, ödüllendirme ve toplumun ona saygısını göstermek için fikrî mülkiyet sistemi oluşturulmuştur. Bu şekilde tekniğin gelişmesine yapılacak katkı teşvik edilmektedir. Fikrî mülkiyet hakkına konu olan ürün, tescil edildiği veya korunduğu ülkede hak sahibinden başka kişiler tarafından kullanılamaz, üretilemez veya başka bir şekilde ticari olarak ondan faydalanılamaz. Böylece koruma süresince hak sahibi hakkın konusundan maddi olarak faydalanmaktadır.⁷

Fikrî hakların gelişiminde gerek teknik gerekse bilimsel ve sanatsal ürünlerin korunması için bulunan ilk sistem, imtiyaz sistemi olmuştur. Özellikle teknik ürünlere ilişkin imtiyaz hakları oluşturulmasının amacı ürünün korunmasından ziyade ülkede yeni bir endüstrinin kurulmasıydı. İmtiyaz, hükümdarın iradesine dayanmaktaydı. Bu durum ise keyfiliğe neden olabilmekteydi. Bu nedenle imtiyaz sistemi 17. yüzyılda yerini millî kanunlara bırakmıştır.⁸ Toplumun yeniliği öğrenmek ve uygulamadaki menfaati ile yeniliği meydana getirmek için zihnî emek harcayan kişinin menfaatini dengelemek amacıyla icadın topluma açıklanması karşılığında icat sahibine süreli bir münhasır hak tanınmıştır. İcat sahibine münhasır hak tanınması, yeni endüstrinin faydalı görülmesine bağlı idi ancak sonradan tabii hukuk görüşlerinin etkisiyle icat sahibine inhisar hakkı tanınması gerektiği fikri ortaya çıktı. Bugün itibarıyla icat sahibine inhisar hakkı tanınmakla birlikte bu hak -hakkın sosyal niteliği gereği- süre ile sınırlandırılmaktadır. Hakların sosyal karakterinin bulunduğu tanınması (hakkın kamu yararı nedeniyle sınırlandırılması) hukuktaki gelişmenin bir sonucu olup amaç, dengenin kişi lehine bozulmasının önlenmesidir.⁹ Buna göre; patent sistemi, şahsi ve toplumsal ihtiyaçlar arasında adil bir dengeyi sağlamakta ve teknik ilerlemeyi teşvik etmektedir.

İcatları karşılığında bir gelir elde edebilmesi, icat sahibini yeni icatlar için teşvik etmektedir. Fikrî mülkiyet haklarının oluşturulmasındaki temel düşünce; bilim, teknoloji ve sanatın geliştirilmesine yönelik kamu yararı düşüncesidir. Fikrî mülkiyetin korunması ile kamu yararını sağlamaktır. Bir icada patent verilebilmesi için bu icadın vasatı bir teknik uzmanın tekrar edebileceği şekilde açıklanması gerekmektedir. Bu,

7 YÜKSEL Ali Sait, *Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know-How) Sözleşmesi Hukuku*, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1989, s. 2

8 AYİTER Nuşin, *İhtira hukuku*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1968, s. 13-14

9 AYİTER, s. 22-24

patent süresi devam ederken icadın çalışılabilmesine imkân vermektedir. Böylece patent süresi devam ederken teknolojik ilerleme ve teknoloji transferi sağlanmaktadır. Patentler belirli bir süre için verilmektedir. Süre dolduktan sonra patente tanınan koruma sona ermektedir. Bu da icadın herkes tarafından kullanılabilceği anlamına gelmektedir. Sonuç olarak fikrî mülkiyet hakları kamu yararı amacı ile oluşturulmuştur.

İdare hukukunda kamu yararı çok fonksiyonlu, gelişmeye müsait, kanun koyucunun iradesi ile şekillenen belirsiz ve değişken bir kavramdır. Hukuk dilinde sıkça kullanılmasına rağmen kanuni bir tanımı bulunmamaktadır ancak tanımlamanın, kavrama belli bir anlam yükleyerek sınırlarını çizmenin de doğru olmadığı ifade edilmektedir. Bu çerçevede kamu yararı; kamu düzeni, kamu sağlığı, millî güvenlik gibi kavramlarla birlikte kullanılmakta ve bunlarla ilişkilendirilerek açıklanmaktadır.¹⁰

Ekonomik kamu düzeninin sağlanması çerçevesinde regülasyon kavramının tanımına bakacak olursak regülasyon; ekonomik kamu düzenine ilişkin anayasa hükümlerinin belirttiği ekonomik düzen içinde para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli bir şekilde işlemesi için devletin piyasaya kamu hukuku araçları ile müdahale etmesidir.¹¹ Anayasanın ekonomik düzenle ilgili maddelerine bakıldığında ilk olarak 48. madde karşımıza çıkmaktadır. Bu maddede; devletin, özel teşebbüslerin millî ekonominin gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlılık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alacağı ifade edilmiştir. Bir diğer madde olan 166. maddede *ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmanın devletin görevi olduğu* belirtilmiştir.¹² Son olarak 167. maddede

10 AKYILMAZ Bahtiyar, SEZGİNER Murat, KAYA Cemil, **Türk İdare Hukuku**, Seçkin, Ankara, 2016, s. 27-28

11 TAN Turgut, **Ekonomik Kamu Hukuku Dersleri** (Ekonomik Kamu), Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s. 23-25

12 *Madde 166 – Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayi ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak, bu amaçla gerekli teşkilatı kurmak Devletin görevidir. Planda millî tasarrufu ve üretimi artırıcı, fiyatlarda istikrar ve dış ödemelerde dengeyi sağlayıcı, yatırım ve istihdamı geliştirici tedbirler öngörülür; yatırımlarda toplum yararları ve gerekleri gözetilir; kaynakların verimli şekilde kullanılması hedef alınır. Kalkınma girişimleri, bu plana göre gerçekleştirilir. Kalkınma planlarının hazırlanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisince onaylanmasına, uygulanmasına, değiştirilmesine ve bütünlüğünü bozacak değişikliklerin önlenmesine ilişkin usul ve esaslar kanunla düzenlenir. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/23 md.) Ekonomik ve sosyal politikaların oluşturulmasında hükümete istişari nitelikte görüş bildirmek amacıyla*

ise devletin, *para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlayıcı ve geliştirici tedbirleri* alacağı; *piyasalarda fiili veya anlaşma sonucu doğacak tekelleşme ve kartelleşmeyi önleyeceği* düzenlenmiştir.

Piyasaların düzenli ve sağlıklı işlemesi, dış ticaretin ülke ekonomisi yararına düzenlenmesi, özel girişimin millî ekonomiye uygun olarak yürütülmesi ve kalkınma hamlelerinin bir plan disiplini çerçevesinde gerçekleştirilmesi yükümlülükleri; devletin piyasaya müdahalesinin dayanağını oluşturmaktadır.¹³

Klasik kamu düzeninin ekonomik boyut kazanması; ekonomik kamu düzeni, ekonomik ve sosyal kamu düzeni, ekonomik özel kolluğu gibi kavramların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Ekonomik kamu düzenini sağlamaya yönelik ekonomik kolluk faaliyetinin ana başlıkları:

- Para ve sermaye piyasalarının düzenlenmesi,
- Dış ekonomik ilişkilerin düzenlenmesi,
- Sınır ticareti,
- Yabancı sermaye,
- Piyasa gözetimi ve denetimi,

olarak ifade edilmektedir.¹⁴ Bu başlıklara, Anglo-Amerikan hukukunda ekonomik regülasyon faaliyetinin ana başlıkları dikkate alınarak, rekabetin sağlanması ve ekonomik yoğunlaşmanın önlenmesi, mesleklerin regülasyonu, çalışanların çalışma koşullarının ve ekonomik şartlarının düzenlenmesi, tüketicinin korunması gibi başlıklar da eklenebilir.¹⁵

Kamunun ekonomik alana müdahalesi regülasyon olarak ifade edilmekteyse de bu müdahalelerin tamamını regülasyon faaliyeti olarak nitelendirmek mümkün değildir. Kamu, ekonomiye para ve maliye politikası (devletin zor durumdaki finans kuruluşlarına sermaye koyması, kriz dönemlerinde belirli vergilerin indirilmesi gibi) veya tarım ürünlerinin taban fiyatlarının belirlenmesi gibi ekonomik politika uygulamaları ile de müdahale etmektedir. Salt ekonomik amaçlı bu müdahaleler regülasyon faaliyeti olarak kabul edilemez çünkü regülasyon politika belirleme

---

Ekonomik ve Sosyal Konsey kurulur. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kuruluş ve işleyişi kanunla düzenlenir.

13 AKGÜNER Tayfun, "Meslek Kuruluşları ve Ekonomik Kamu Düzeni", Legal Hukuk Dergisi, Özel Sayı Aralık 2014, 1. Cilt , 265-281, s. 280

14 TAN, Ekonomik Kamu, s. 258 vd.

15 STRAUSS Peter L., **Administrative Justice in the United States**, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, s. 209 vd.

(maliye, vergi politikası gibi) şeklinde değil; düzenleme yapma, bireysel işlemler tesis etme, görüş açıklama (danışmanlık yapma), yönlendirme ve uyuşmazlık çözme niteliğinde bir faaliyettir.¹⁶

Ekonomik alandaki kolluk müdahalelerinin tamamının ekonomik kolluk faaliyeti olduğu söylenemez. Zira idare, bazı durumlarda genel idari kolluk yetkisini kullanarak bireysel ekonomik faaliyetleri sınırlandırmaktadır. Örneğin, ağır vasıtaların bazı yolları kullanmasının veya seyyar satıcıların yasaklanması, bireylerin ekonomik faaliyetlerini sınırlandıran genel idari kolluk yetkilerindedir çünkü amaçlanan, güvenliğin sağlanması ve kamu sağlığının korunmasıdır. Ekonomik kolluk faaliyetinde ise genel idari kolluğun amacı olan kamu düzeninin korunmasından farklı olarak ekonomik kamu düzeninin korunması amaçlanmaktadır. Burada ekonomik kamu düzeni, anayasa ve kanunlarla belirlenen ekonomik düzeni ifade etmektedir. Bu düzen içinde ekonomik alana ilişkin bireysel haklar ve özgürlüklere müdahale edilmekte, sınırlamalar getirilmektedir. Bu müdahalelerin amacı genel olarak ekonominin sağlıklı ve düzenli işlemlerini sağlamaktır.¹⁷

II. FİKRÎ MÜLKİYET VE GLOBAL İDARE HUKUKU

Patent sistemi ile icat sahibinin ödüllendirilmesinden önce yeni ve faydalı teknolojilerin ülkeye getirilmesi ve bu şekilde yerli sanayinin geliştirilmesi amaçlanmıştı. Sistemin ilk hâlinde yeni teknolojilerin ülkeye aktarabilmesi için imtiyazlar tanınmıştı. İmtiyaz sahibi, imtiyazın kapsadığı teknolojiyi imtiyaz aldığı ülkenin hükümlerle sınırları içinde kullanma tekeline sahipti. Millî kanunlar aşaması ile birlikte patent sistemine geçilince millî kanun çerçevesinde verilen patent, patentin verildiği devletin sınırları içinde korunmaya başlanmıştır. Ancak bu durum koruma talep edilen her ülke için o ülkenin millî hukukuna göre ayrı bir başvuru yapılmasını gerektirmektedir. İşte bu durumun önüne geçmek üzere bir merkezi başvuru ile birden fazla ülkede hakkın tescil edilmesini sağlayan uluslararası sözleşmeler imzalanmıştır. Bu sözleşmeler ile birlikte uluslararası bir fikrî mülkiyet sistemi kurulmuştur. Bu uluslararası sistem, global idare hukuku tartışmaları çerçevesinde ele alınacaktır.¹⁸

16 TAN Turgut, *İdare Hukuku: İdarenin Kuruluşu, Faaliyet Türleri, İşlemleri, Sorumluluğu, Kamu Görevlileri, Kamu Malları, Yargısal Denetim* (İdare Hukuku), Turhan Kitabevi, 2014, s.393, UYANIK Halit, *Ekonomik Kamu Yararı Kavramının Türk İdare Hukukundaki Anlam ve İşlevi*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2013, s. 92

17 TAN, *Ekonomik Kamu*, s. 260

18 ORTAN Ali Necip, *Avrupa Patent Sistemi: Avrupa Patenti Antlaşması (Münih Antlaşması)*, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1991, s. 1-2

Fikrî mülkiyet rejimi millî hukukların çerçevesini aşan bir durum arz etmektedir. Global idare hukuku özellikle katılımçılık, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve yargısal denetim gibi ilkelerle öne çıkmaktadır.¹⁹ Günümüzde pek çok ekonomik faaliyet devletlerin kontrolü dışında belirli bir global regülasyona tabidir. Global regülasyon rejimi; fikrî mülkiyet haklarının korunması, ilaçların ruhsatlandırılması, internet yönetişimi (internet governance) ve çevrenin korunması gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Global regülasyon rejiminde farklı hukuki yapı ve nitelikte uluslararası kurumlar bulunmaktadır. Bu kurumlardan bazıları kendi uyumsuzluk çözüm mekanizmasını kurmuştur. Bu kurumlar kendi kurallarını koyarak kendi alanlarını regüle etmektedir.²⁰

Globalleşmenin ekonomi üzerinde olduğu kadar hukuk müesseseleri üzerinde de önemli bir etkisi olmuştur. Sağlıktan çevreye ve gıdadan ilaca kadar pek çok alanda global bir hukuki rejim ve uluslararası standartlar oluşturulmuştur. Bunun sebebi uluslararası ticaret, çevre ve terör gibi küresel sorunların küresel çözümler gerektirmesidir. Uluslararası hukuk esas olarak sözleşmelere dayanmaktadır. Buna karşılık global regülasyon rejiminde farklı nitelikteki uluslararası kurumlar düzenleme yapma imkânına sahiptir. Global regülasyon rejimi sektörelidir.²¹ Bu çerçevede global idari alanda İnternet Tahsisli Sayılar ve İsimler Kurumu (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers-ICANN), Dünya Anti-Doping Ajansı (World Anti-Doping Agency-WADA) ve Uluslararası Standardizasyon Teşkilatı (International Organization for Standardization-ISO) gibi kamu ve özel karma nitelikte kurumlar ortaya çıkmıştır.²²

Uluslararası fikrî mülkiyet sisteminin oluşturulması ve koordine edilmesi için Birleşmiş Milletlerin uzman kuruluşlarından biri olan Dünya Fikrî Mülkiyet Teşkilatı (World Intellectual Property Organisation-WIPO) kurulmuştur. Uluslararası ticareti düzenleme amacıyla kurulan Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), uluslararası ticarete olan etkisi nedeniyle fikrî mülkiyet haklarına büyük önem vermektedir. Teşkilatın kuruluş anlaşmasına ek olarak Ticaretle İlgili Fikrî Mülkiyet Hakları Anlaşması (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights-

19 TAN İdare Hukuku, s.10

20 CHITI, Edoardo; MATTARELLA, Bernardo Giorgio (ed.), **Global Administrative Law and EU Administrative Law: Relationships, Legal Issues and Comparison**, Springer Science & Business Media, 2011, s. 1-2

21 CHİTİ Edoardo; "Where does GAL find its legal grounding?", **International Journal of Constitutional Law**, Volume 13, Issue 2, 1 April 2015, Pages 486-491, s. 487

22 ÇAKMAK Münci, "Global İdare Hukuku Tartışmaları", **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt XVI, Yıl 2012, Sayı. 3, s. 122, 128

TRIPS) kabul edilmiştir. Fikrî mülkiyet ile ilgili asgari standartların belirlendiği bu anlaşmaya aykırı davranılması hâlinde ülkeler, DTÖ bünyesindeki uyuşmazlık çözüm mekanizmasına başvurabilmektedir.²³ WIPO, dört temel işlev yerine getirmektedir. Bunlar; kural (norm) oluşturma, fikri mülkiyet haklarının korunması, yargı-benzeri (quasi-judicial) faaliyetler ve teknik kapasite ve altyapı inşası olarak ifade edilebilir. İlk olarak WIPO, yirmi dört adet çok taraflı antlaşmanın koordinasyonunu gerçekleştirmektedir. İkinci olarak WIPO, antlaşmaların yanında yumuşak hukuk (soft law) olarak isimlendirilen tavsiye kararları ve kılavuzlar oluşturmaktadır. Bu kurallar bağlayıcı değildir ama bir konsensusa ihtiyaç olmadan hızlı bir şekilde oluşturulabilir. Üçüncü olarak WIPO, teşkilata yapılacak tek bir başvuru ile başvuruda belirtilen ülkelerde ayrı ayrı başvuruda bulunmak zorunda kalınmadan hakkın tescil edilmesi imkânı sağlamaktadır. Son olarak WIPO, tahkim ve arabuluculuk birimi aracılığı ile alan adı uyuşmazlıklarının çözümü (ICANN ile birlikte) gibi konularda yargı-benzeri faaliyet (uyuşmazlık çözümü) yerine getirmektedir. WIPO, ICANN ve DTÖ gibi kuruluşlarla işbirliği hâlinde bu faaliyetleri yerine getirmektedir.²⁴

Uluslararası fikri mülkiyet sistemi; WIPO tarafından oluşturulan kurullarla düzenlenen (uluslararası sözleşmelerin yanında), sadece devletin değil, diğer kamu tüzel kişileri ile özel hukuk kişilerinin de öznesi olduğu, kendi alternatif uyuşmazlık çözüm mekanizmasına sahip, kendine özgü global bir rejimdir. Bu global rejimin global idare hukuku olarak tanımlanması mümkün değildir. Bununla birlikte **ülkelerin** yargı yetkilerinden (egemenliğinden) bağımsız (ancak onunla birlikte ve işbirliği hâlinde) global bir regülasyon rejimi kurulması, kurullar oluşturulması ve bunların uygulanması söz konusudur. Tüm bunlar dikkate alındığında fikri mülkiyet haklarının **özellikle** idari usul ilkelerinin kullanıldığı kendine **özgü** bir global idari rejime tabi olduğu değerlendirilebilir.

III. TÜRK PATENT VE MARKA KURUMUMUNUN İDARİ TEŞKİLAT İÇİNDEKİ YERİ

TÜRKPATENT'in idari teşkilat içindeki yerinin tespiti Kurumun yerine getirdiği faaliyetin belirlenmesi ile mümkündür. Çünkü Türk İdare Hukukunda kamu kurumlarının tasnifi temel olarak faaliyet konuları itibarıyla yapılmaktadır. Bu çerçevede öncelikle SMK'nın değerlendirmesi gerekmektedir.

23 CASSESE Sabino, et al., *Global Administrative Law: The Casebook*, IRPA-IILJ, 2012, s. 136

24 CASSESE et al., s. 138-139

A. Sinaî Mülkiyet Kanunu

Sinaî haklar, 1995'ten itibaren Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK) ile düzenlenmekteydi. 1995'te Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında gümrük birliği oluşturulmasıyla ulusal fikrî mülkiyet hukukunun AB hukuku ile uyumlu hâle getirilmesi çabaları çerçevesinde süreci çabuklaştırmak için bu KHK'lar uygulamaya konulmuş ancak geçici olması gereken bu düzenlemeler 20 yıldan fazla yürürlükte kalmıştır. Hem sinaî mülkiyet konusunda mevzuattaki dağınıklığın hem de KHK'ların sebep olduğu Anayasaya aykırılık problemlerinin giderilmesi için konunun bir kanun ile düzenlenmesi ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun sonucu olarak Sinaî Mülkiyet Kanunu²⁵ Ocak 2017'de yürürlüğe konularak daha önce farklı Kanun Hükmünde Kararnameler ile düzenlenen markalar, patentler, coğrafi işaretler ve tasarımları (daha düzenlenmemiş bulunan geleneksel ürün adları) tek bir kanunda toplanmıştır.

Kanunun başlığı olarak sinaî mülkiyet terimi seçilmiştir. Fikrî mülkiyet terimi daha kapsamlı ve karşılaştırmalı hukuka daha uygundur. Kanun ile AB hukuku ve uluslararası sözleşmelerle daha ileri bir uyumlaştırma sağlanmıştır. Kanun beş bölümden ve yaklaşık 200 maddeden oluşmaktadır. Başlangıç kısmında tanımlara, son bölümde ise ortak hükümlere yer verilmiştir. Kanun, esas olarak yürürlükte bulunan KHK'lardaki hükümleri korumakla birlikte önemli yenilikler de getirmektedir.

Sinaî Mülkiyet Kanununun 1. maddesine göre kanunun amacı; *marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin hakların korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktır*. Yine aynı maddeye göre Kanun; *marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin başvuruları, tescil ve tescil sonrası işlemlerini ve bu hakların ihlaline dair hukuki ve cezai yaptırımları* kapsamaktadır.

B. Genel Olarak Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları

Türk idari teşkilatı, merkezi idare ile yerinden yönetim olarak ikiye ayrılmaktadır. Yerinden yönetim de, yer yönünden yerinden yönetim ve hizmet yönünden yerinden yönetim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Hizmet yerinden yönetimi, teknik bilgi ve uzmanlık gerektiren bazı kamu hizmetlerinin kamu tüzel kişiliğini haiz kurumlar tarafından yürütülmesi olarak tanımlanabilir. Bu kurumlar, kamu kurumları olarak

25 Kanun Numarası 6769, Resmi Gazete Tarih: 10.01.2017, Resmi Gazete Sayı: 29944

adlandırılmaktadır. Kamu kurumlarının genel özellikleri şöyle ifade edilebilir:²⁶

- Kamu tüzel kişiliğini haizdirler,
- Özerktirler,
- Merkezi idarenin idare vesayet denetimine tabidirler,
- Kendilerine ait ayrı bir malvarlığı ve bütçeye sahiptirler,
- Tür ve sayıları hayli fazladır ve tamamı anayasada belirtilmemiştir,
- Faaliyet sahaları ve statüleri birbirlerinden farklıdır,
- Kamu kurumları, belirli bir kamu hizmeti gerçekleştirdiğinden bunlarda ihtisas ilkesi geçerlidir.

Yukarıda da belirtildiği gibi Türk idari teşkilatında ihtisas gerektiren bir hizmetin merkezi idarenin dışında örgütlenerek kamu tüzel kişiliğine kavuşturulması suretiyle ortaya çıkan kuruluşlara hizmet yerinden yönetim kuruluşları veya kamu kurumları denir. Kamu kurumları, faaliyet konuları açısından şu şekilde sınıflandırılmaktadır:²⁷

- İdari kamu kurumları,
- İktisadi kamu kurumları,
- Sosyal kamu kurumları,
- Bilimsel, teknik ve kültürel kamu kurumları.

Kamu kurumlarının özellikleri ve türlerinin dikkate alınarak TÜRKPATENT'in idari teşkilat içindeki yerinin BİO'lar ile karşılaştırılarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

C. Kamu Kurumu Olarak Türkpatent

Türk idari teşkilatı içinde sınai mülkiyet haklarının tescili ve ilgili mevzuatta kendisine verilen diğer görevleri yapmakla görevli idare yani "*sınai mülkiyet idaresi*" Türk Patent ve Marka Kurumudur. Sınai mülkiyet idaresi olarak TÜRKPATENT'in görevleri; sınai mülkiyet haklarının tetkik ve tescil işlemlerini gerçekleştirmek, sınai mülkiyet haklarına ilişkin uluslararası kuruluşlarla ilişkileri yürütmek, sınai mülkiyet hukuku ile ilgili araştırmalar yapmak olarak ifade edilmektedir.²⁸ Kurumun tarihi

26 AKYILMAZ et al, s. 185, 353

27 GÜNDAY Metin, *İdare Hukuku*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011, s. 535-537

28 HİRŞ Ernst, *Fikri ve Sınai Haklar*, Ar Basımevi, Ankara, 1948, s. 124

geçmişine bakıldığında, İhtira Beratı Kanunu'na göre Sınai mülkiyet idaresi İktisat ve Ticaret Vekaletidir. Daha sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Sınai Mülkiyet Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. 1994 tarihinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı, idari ve mali özerkliğe sahip Türk Patent Enstitüsü kurulmuştur. 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu ile kurumun adı Türk Patent ve Marka Kurumu olarak değiştirilmiştir. Kısaca TÜRK PATENT olarak ifade edilen kurum, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nun bağlı kuruluşlarından biri olarak kamu tüzel kişiliğine sahiptir.

Ocak 2017'de yürürlüğe giren yeni Sınai Mülkiyet Kanunu ile kurumun kendi içindeki idari teşkilatlanması kuruma verilen yeni görevlere göre yeniden düzenlenmiştir. Türk Patent ve Marka Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun'un 1. maddesine göre Kurumun kuruluş amacı genel olarak *Türkiye'nin teknolojik ilerlemesine katkıda bulunmak, ülke içinde serbest rekabet ortamını oluşturmak ve sınai mülkiyet haklarının tesisi ile bu hakların korunmasını sağlamaktır.*²⁹ Aynı maddede Kurumun tüzel kişiliğe sahip olduğu ve bir kamu kuruluşu olduğu da belirtilmiştir.

Kurumun tescil ve korunmasından sorumlu olduğu sınai mülkiyet hakları:

- Marka,
- Patent,
- Tasarım,
- Coğrafi İşaret,
- Faydalı Model'dir.

Kurum, bu haklar ile geleneksel ürün adlarına ilişkin bilgilerin yer aldığı kayıt ortamını (sicili) tutmakla da görevlidir. Fikri mülkiyet hakları ile ilgili görevli diğer idarelere bakıldığında, yeni bitki çeşitlerine ilişkin ıslahçı haklarının korunması ile ilgili işlemleri yapmakla görevli idare Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığıdır. Bunun yanında telif haklarının korunması tescile bağlı olmamakla birlikte hak sahipliğinin ispatı, hakkın korunması ve kullanılması ile ilgili işlemleri yapmakla görevli idare Kültür ve Turizm Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğüdür.

29 Kuruluş ve amaç (2). Madde 1- Türkiye'nin teknolojik ilerlemesine katkıda bulunmak, ülke içinde serbest rekabet ortamını oluşturmak ve araştırma geliştirme faaliyetlerinin gelişmesini sağlamak üzere, çeşitli kanunlarla düzenlenmiş olan patent ve markalar ile diğer kanunlarla düzenlenen sınai mülkiyet haklarının tesisi, bu konudaki korumanın sağlanması ve sınai mülkiyet haklarına ilişkin yurt içi ve yurt dışında varolan bilgi ve dokümantasyonun kamunun istifadesine sunulabilmesi amacıyla tüzel kişiliğe sahip, bu Kanunda belirtilmeyen hallerde özel hukuk hükümlerine tabi, Sanayi ve Ticaret Bakanlığına bağlı, özel bütçeli Türk Patent ve Marka Kurumu kurulmuştur. Türk Patent ve Marka Kurumu, bir kamu kuruluşu olup kısa adı "TÜRK PATENT" dir.

Kurumun kanunda belirtilen kuruluş amacına ve görevlerine bakıldığında teknik ve bilimsel nitelikte bir faaliyet gerçekleştirmek için kurulduğu anlaşılmaktadır. Ancak sadece faaliyet alanına bakmak yeterli değildir. Belirtilen nitelikte bir faaliyet gerçekleştiren Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın bir bağlı kuruluşu olarak kamu tüzel kişiliğini haiz değildir. Dolayısıyla tüzel kişiliği olmadığından bir kamu kurumu değildir. Çünkü kamu kurumu, bir hizmetin kamu tüzel kişiliğine kavuşturulması olduğundan öncelikli şart ilgili kuruluşun kamu tüzel kişiliğini haiz olmasıdır.³⁰

Kurumun tüzel kişiliğe sahip olduğu ve bir kamu kuruluşu olduğunun kanunda belirtildiği daha önce ifade edilmişti. Bunun yanında Sınai Mülkiyet Kanunu'nun gerekçesinde de TÜRKPATENT'in Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına bağlı özel bütçeli bir kamu kurumu olduğu ifade edilmiştir.

Tüm bunlar bir arada değerlendirildiğinde Kurum, bilimsel, teknik ve kültürel kamu kurumlarından biri olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla ayrı bir idari teşkilatı, iradesi, personel rejimi ve bütçesi vardır. Merkezi idarenin hiyerarşisi altında değildir ve merkezi idare ile aralarındaki ilişki idari vesayettir.³¹

D. Bağımsız İdari Otorite Olarak Türkpatent

TÜRKPATENTİN gerçekleştirdiği faaliyetin niteliği değerlendirildiğinde bir BİO olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Türk hukukunda teşkilat ve faaliyet birlikte değerlendirilerek BİO'lara regülasyon kurumları da denmektedir. Ancak ileride değinileceği üzere regülasyon faaliyetinin sadece BİO'lar tarafından yerine getirildiği düşüncesi doğru değildir. Yani BİO'lar dışında da regülasyon kurumları (regülasyon faaliyeti yerine getiren kurumlar) bulunmaktadır. 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, bu kurumları düzenleyici ve denetleyici kurumlar olarak ifade etmektedir. Dolayısıyla regülasyon kurumlarını kanunda belirtilen düzenleyici ve denetleyici kurumlardan ibaret görmek mümkün değildir. Regülasyon faaliyetini belirli bir idareye özgülemek yerine hangi idareden çıkarsa çıksın idarenin gerçekleştirdiği faaliyetin niteliğine bakmak, regülasyon faaliyetinin niteliklerini taşımaktaysa faaliyeti regülasyon olarak nitelendirmek daha doğru olacaktır.³²

30 DURAN Lütfi, *İdare Hukuku Ders Notları*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982, s. 188, 218-219

31 ÇAĞLAYAN Ramazan, *İdare Hukuku Dersleri*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016, s. 136, 224-225

32 ŞAHİN Cenk, *Amerikan Federal İdare Hukukunda "Regülasyon" (ve Türk İdare Hukukuna Yansımaları)*, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 113

BİO olarak ifade edilen toplumsal yaşam açısından önem taşıyan hassas sektörlerin düzenlenmesi ve denetlenmesi için oluşturulan kamu tüzel kişilikleri de hizmet yönünden yerinden yönetim idareleri içinde yani bir kamu kurumu olarak kabul edilmektedir.³³ 2004 yılında mevzuattaki bağımsız idari otoritelere ilişkin dağınıklığı ortadan kaldırmak için *Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar Hakkında Kanun Tasarısı* hazırlanmıştır. Tasarının genel gerekçesinde ilgili sektör veya alanda faaliyette bulunan teşebbüslerin, tüketicilerin hak ve manfaatlerini korunması için piyasanın düzenlenmesi ve denetlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Tasarıda bağımsız idari otoriteler, “*kanunla kurulan, kuruluş kanunları ile belirlenen çerçevede ekonomik ve sosyal alanlarda düzenleme, denetleme, arabuluculuk ve yönlendirme faaliyetinde bulunan, idari ve malî özerkliği haiz, kamu tüzel kişiliğine sahip düzenleyici ve denetleyici kurum*” şeklinde tanımlanmıştır. Tasarıda BİO’ların karar organı olan kurulların görevleri ve yetkileri ise “*düzenlemek ve denetlemekle görevli olduğu sektör veya alanla ilgili ikincil düzenlemeleri yapmak ve kararlar almak, sektörde faaliyette bulunanlar arasında ortaya çıkan uyuşmazlıkları çözümlenmek üzere arabuluculuk ve uzlaştırıcılık yapmak veya bu konularda hakemleri belirlemek*” olarak ifade edilmiştir. Netice olarak, BİO’lar sektörle ilgili yönetmelik ve diğer düzenleyici işlemleri yapmak, bu düzenlemelere uyulmasını sağlamak için denetleme yapmak ve gerektiğinde müeyyide uygulamak, arabuluculuk, uzlaştırıcılık ve yönlendirme yapmakla görevli ve yetkilidir.³⁴ TAN da, BİO’ların işlevsel özelliklerini düzenleme, gözetim ve denetleme ile yaptırım uygulama yetkileri ve uyuşmazlık çözme işlevi olarak ifade etmiştir.³⁵ Ancak daha önce de ifade edildiği gibi regülasyon faaliyeti yerine getiren idareleri 5018 sayılı kanunda belirtilen BİO’larla (Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar) sınırlandırmak mümkün değildir.³⁶ Bu nedenle bu işlevsel özellikleri, regülasyon faaliyeti çerçevesinde idarenin yetkileri olarak anlamak daha doğrudur.³⁷

BİO’ların temel özelliği işletmecilik yapmayıp yani örneğin KİT’ler gibi hizmet sunmayıp toplumsal yaşam için hassas kabul edilen sektörlerde hizmet sunan işletmelerin faaliyetlerini düzenlemeleri

33 GÖZLER Kemal, *İdare Hukuku Dersleri*, Ekin, Bursa, 2016, s. 244

34 YILDIRIM Turan et al, *İdare Hukuku*, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 178-179

35 TAN, *Ekonomik Kamu*, s. 202-204

36 ULUSOY Ali D., *T.C. İdari Teşkilatı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi

İdare Hukuku Ders Notu (2/B) [Ders Notu], <http://www.law.ankara.edu.tr/e-pano/> (E.T. 30.10.2017), s. 47

37 ŞAHİN, s. 41 vd.

ve denetlemeleridir.³⁸ Yani sektörü düzenleyen kuralları koymak ve bu kurallara uyulmasını sağlamaktır. Buna göre, bu kurumların kullandıkları yetkiler:³⁹

- yönetmelik, tebliğ gibi ikincil düzenlemeler yapmak,
- sektöre ilişkin tarife belirlemek veya onaylamak,
- o sektörde faaliyet göstermek isteyenlere tek yanlı idari izin niteliğinde ruhsat veya lisans vermek ve
- kuralları ihlal edenlere yapılacak idari soruşturma neticesinde idari tedbir veya ceza uygulamaktır.

Bir başka ifade ile bu kurumlar düzenleyici işlemler ile düzenleme yapmakta ve bunlara uyulup uyulmadığını takip etmektedir. Bu çerçevede örneğin bir kimyevi maddenin ilaç olarak piyasaya sunulup sunulamayacağı da regülasyon faaliyeti olarak kabul edilmektedir.⁴⁰ ULUSOY, 5018 sayılı kanunda düzenleyici ve denetleyici kurumlar olarak sayılan kurumlar dışında Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumunu da BİO olarak saymıştır.

Yukarıda ifade edilmeye çalışıldığı üzere BİO'ların yetkileri ve işlevsel özellikleri dikkate alındığında bu kurumların gerçekleştirdiği faaliyet regülasyon faaliyetidir. Ancak regülasyon faaliyetini BİO'lara özgülemek mümkün değildir. TÜRK PATENT'in faaliyetlerinin hukuki niteliği değerlendirildiğinde bu faaliyet regülasyon faaliyeti olarak kabul edilebileceği takdirde 5018 sayılı kanunda bir düzenleyici ve denetleyici kurum olarak belirtilmemiş olmasına rağmen bir regülasyon kurumu olarak kabul edilebilecektir.⁴¹ Burada idarenin gerçekleştirdiği faaliyetin niteliğinden hareketle bu faaliyeti gerçekleştiren idarenin tanımlanması daha doğru olacaktır. Regülasyon faaliyetinin niteliği bu faaliyeti gerçekleştirecek idarelerin ihtisas sahibi, siyasi etkide bulunulamayan, tarafsız ve bağımsız olmaları gerekir. Yani siyasi iktidar ve ekonomik güç odaklarının baskıları karşısında ancak bağımsız ve güvenceli otoriteler, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alabilir ve piyasaların düzgün işlemlerini sağlayabilir.⁴²

38 AKYILMAZ et al, s. 360

39 ULUSOY Ali D., **Türk İdare Hukuku Cilt I** (İdare Hukuku), Yetkin Yayınları, Ankara 2017, s. 258-259

40 BERKARDA Kemal, "Amerika'da İdare Hukuku Var mı?", **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD) (Prof. Dr. Pertev Bilgen'e Armağan)**, Cilt 13, Sayı: 1-3, İstanbul, 2000, s. 90

41 ULUSOY, İdare Hukuku, s. 261

42 ULUSOY Ali, **Bağımsız İdari Otoriteler** (BİO'lar), Ankara, Turhan Kitabevi, 2003, s. 155

IV. TÜRK PATENT'İN FAALİYETLERİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Genel Olarak İdarenin Faaliyetleri

İdarenin faaliyetleri kamu hizmeti ve kolluk olarak ifade edilebilir. İdarenin bu faaliyetlerinin yanında özellikle regülasyon ve özendirme ve destekleme faaliyetlerinin bu iki temel faaliyetten farklılaşarak ayrı faaliyet alanları teşkil ettiği ifade edilmektedir.⁴³ Bunlardan regülasyon kendine özgü bir mahiyet arz ettiği için ileride ayrıca değerlendirilecektir. Özendirme ve destekleme faaliyetinin ise dolaylı bir kamu hizmeti olduğu kabul edilebilir çünkü burada idare, çeşitli mahiyetteki teşvikler ile özel kişilerin özellikle ekonomi alanındaki faaliyetlerini planlı olarak bazı faaliyet alanlarına yönlendirmektedir. Bu şekilde idarenin nihayetinde kamu yararını sağlamayı hedeflediği bu nedenle bu faaliyetin bir kamu hizmeti olduğu ifade edilmektedir.⁴⁴

TÜRK PATENT'in faaliyetlerinin hukuki mahiyetini incelemek için öncelikle Kurumun görevlerine bakmak gerekmektedir.

5000 s.k.nun 3. maddesine göre Kurum, *ülkenin teknolojik ve endüstriyel gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla diğerlerinin yanında özellikle:*

- *Patentler, faydalı modeller, markalar, coğrafi işaretler, geleneksel ürün adları, tasarımlar ile entegre devre topoğrafyalarının ilgili mevzuat hükümleri uyarınca tescilini ve bu hakların korunması ile ilgili işlemleri yapmak,*
- *Zorunlu lisans işlemlerinde arabuluculuk faaliyetlerinde bulunmak ve mahkemelerde bilirkişilik yapmak,*
- *Lisans ve devir anlaşmalarını tescil ve kaydetmek,*
- *Buluşların kullanımını takip etmek, yeni teknolojilerin değerlendirilmesi ile teknoloji transferinin yönlendirilmesi ve arşivlenmesi işlemlerini yapmakla görevlendirilmiştir.*⁴⁵

43 ŞAHİN, s. 107

44 SANCAKDAR Oğuz, *İdare Hukuku: Teorik Çalışma Kitabı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013, s. 556; ÖZAY İl Han, *Günüşiğinde Yönetim* (Günüşiğinde), Filiz Kitabevi, İstanbul, 2004, s. 260

45 Görevleri Madde 3- Kurum, ülkenin teknolojik ve endüstriyel gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla;

a) (Değişik: 22/12/2016-6769/166 md.) Patentler, faydalı modeller, markalar, coğrafi işaretler, geleneksel ürün adları, tasarımlar ile entegre devre topoğrafyalarının ilgili mevzuat hükümleri uyarınca tescilini ve bu hakların korunması ile ilgili işlemleri yapar,

b) Zorunlu lisans işlemlerinde arabuluculuk faaliyetlerinde bulunur ve mahkemelerde bilirkişilik yapar,

Konuyla ilgili bir diğer madde olan 6769 s.k.nun 1. maddesinde Kanunun amacı; *marka, coğrafi işaret, tasarım, patent, faydalı model ile geleneksel ürün adlarına ilişkin hakların korunması ve bu suretle teknolojik, ekonomik ve sosyal ilerlemenin gerçekleştirilmesine katkı sağlamak* olarak ifade edilmiştir. Bu maddeler birlikte değerlendirildiğinde sınai mülkiyet haklarının tesisi ve korunması ile amaçlanan teknolojik, ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleştirilmesidir. Bunda kamu yararı bulunduğuna şüphe olmadığına göre sınai hakların ihdası ve korunması ile ekonomik, teknolojik ve sosyal ilerlemeye yönelik kamu yararının, ekonomik kamu yararının gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.⁴⁶

Fikrî mülkiyet hakları (sınai mülkiyet ve telif hakkı) açısından geçerli olan kamu yararı ekonomik kamu yararıdır. Ekonomik kamu yararının gerçekleştirilmesi de ekonomik kamu düzeninin sağlanması ile mümkündür. Ekonomik kamu düzeni, ekonomik kamu yararının ekonomik kolluk faaliyeti ile sağlanmasıdır.⁴⁷ Burada sınai mülkiyet haklarının oluşturulmasının ve regülasyonunun bu faaliyet çerçevesinde gerçekleşip gerçekleşmediği değerlendirilecektir.

B. Kurumun Görevleri

“Sınai mülkiyet idaresi”nin görevleri genel olarak:

- Tescil talebi ile ilgili bütün işlemler,

-
- c) Lisans ve devir anlaşmalarını tescil ve kayıt eder,
  - d) Buluşların kullanımını takip eder, yeni teknolojilerin değerlendirilmesi ile teknoloji transferinin yönlendirilmesi ve arşivlenmesi işlemlerini yapar,
  - e) (Değişik: 22/12/2016-6769/166 md.) Sınai mülkiyet alanında Avrupa Birliği, uluslararası kuruluşlar ve yabancı ülkelerle ilişkileri yürütür, işbirliğinde bulunur,
  - f) Türkiye’yi Bakanlığın onayı ile uluslararası kuruluşlar nezdinde temsil eder,
  - g) Sınai mülkiyet hakları ile ilgili uluslararası anlaşmaların hazırlanmasına ülke çıkarlarını koruyarak katkıda bulunur ve bu anlaşmaların Türkiye’de uygulanmasını sağlar,
  - h) Yurt içi ve yurt dışında teknoloji ve araştırma- geliştirme ile ilgili kurum ve kuruluşlarla ve bilgi bankalarıyla işbirliği yapar, dokümantasyon merkezleri kurar, bu bilgileri kamunun istifadesine sunar,
  - i) (Değişik: 22/12/2016-6769/166 md.) Sınai mülkiyet hakları ile ilgili olarak yayınlar yapar,
  - j) Sınai mülkiyet hakları konularında yurt içinde kişi ve kuruluşların bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi için gerekli çalışmaları yapar,
  - k) (Değişik: 22/12/2016-6769/166 md.) Sınai mülkiyet alanında yurt içinde ve yurt dışında kişi ve kuruluşlara eğitim verilmesine yönelik çalışmalar yapar, görev alanına giren konularla ilgili eğitim faaliyetlerini ve akademik çalışmaları destekler,
  - l) Kanunlarla verilen diğer görevleri yapar.

46 AKILLIOĞLU Tekin, “Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler”, İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD), 9(1-3), 2011, 11-22, s. 18

47 UYANIK, s. 92

- Fikrî mülkiyete uluslararası anlaşmalar çerçevesinde kurumca yapılması gereken işlemler,
- Fikrî mülkiyet haklarına kamu yararı ve kamu düzeni nedeniyle istisnalar (zorunlu lisans gibi) ile ilgili kurumca yapılması gereken işlemler,

olarak ifade edilebilir.⁴⁸

Sınai mülkiyet idaresi olarak Kurumun gerçekleştirdiği faaliyetin hukuki niteliğini tespit edebilmek için özellik arz eden ve Kurumun kuruluşunu düzenleyen kanunda belirtilen görevler şunlardır:

- Sınai mülkiyet haklarının tescili ve korunması,
- Mahkemelerde bilirkişilik yapması,
- Zorunlu lisans işlemlerinde arabuluculuk yapması,
- Yeni teknolojilerin değerlendirilmesi ve teknoloji transferinin yönlendirilmesi,
- Sınai mülkiyet hakları konusunda kişi ve kuruluşların bilgilendirilmesi ve yönlendirilmesi,
- Görev alanı ile ilgili eğitim faaliyetlerini ve akademik kuruluşları desteklemesi.

Belirtilen bu görevlerin ayrı ayrı incelenmesi gerekmektedir.

1. Sınai Mülkiyet Haklarının Tescili ve Korunması

Fikrî mülkiyet hakları hak sahibine tekel niteliğinde haklar vermektedir. İlgili hak, ticari amaçla sadece hak sahibi ve onun izin (lisans) verdiği kişiler tarafından kullanılabilir. Bu hakların korunması yeni ve özgün çalışmaların ortaya konmasını teşvik etmektedir. Bu nedenle kanun koyucu teknik, ekonomik ve kültürel alandaki yenilik ve fikrî üretimi teşvik etmek için bu hakları süre ile sınırlı olarak korunma altına almıştır. Fikrî ürünler (gayri maddi eşyalar) üzerinde mülkiyet hakkı değil fikrî mülkiyet hakkı denilen başka bir kategori mutlak hakkın varlığı kabul edilmektedir.⁴⁹

Kurumun temel görevi, sınai mülkiyet haklarının tescili ve korunmasıdır. Kurum, kendisine yapılan tescil başvurularını değerlendirmekte, kabul, ret veya kısmen kabul gibi kararlar vermektedir.

48 HİRŞ, s. 125

49 TEKİNALP Ünal, *Fikrî Mülkiyet Hukuku*, Beta, İstanbul, 2012, s. 7

Yani başvuru sahibine tescil hâlinde tanınan münhasır hakların kapsamı kurum tarafından belirlenmektedir. Bu durum kurumun faaliyetinin hukuki niteliği itibariyle değerlendirildiğinde kurumun sınaî hakların tescili ile bir kamu hizmeti yerine getirdiği kabul edilebilir⁵⁰ çünkü burada edim yerine getirme şeklinde bir faaliyet vardır. Ancak Kuruma yapılan başvurularda karşılıklı müzakere hâlinde başvurunun değerlendirilmesi (hakkın kapsamının belirlenmesi) ve aleniyet ve tasarruf emniyetinin sağlanmasının ötesinde (yani kamu hizmetini aşan) bir faaliyet söz konusudur.

Kurum kendisine yapılan tescil başvurusu sonrasında eğer hakkın tesciline karar verirse başvuru sahibine hakkın konusu üzerinde münhasır haklar tanınmaktadır. Tekel niteliğinde olan bu haklar piyasadaki rekabeti etkilemektedir. Koruma süresinin sonunda ise hakkın konusu kamuya mal olmakta ve herkes tarafından kullanılabilir.51

İdarenin kamu hizmeti dışında kolluk, özendirme ve destekleme ile regülasyon faaliyetlerinden bahsedilmektedir. İdare regülasyon faaliyetinde edim sunmamakta özel sektör tarafından yürütülen faaliyeti düzenlemekte ve denetlemektedir. Buradaki denetim kolluk faaliyeti ile gerçekleştirilen denetimin ötesinde faaliyetin niteliğine nüfuz eden bir denetimdir.⁵¹

Regülasyon faaliyeti kamu gücünün ekonomik alanlardaki kamu yararına olan faaliyetini ifade etmektedir. İktisadi hayat ile ilgili olarak devletin üç farklı konumda bulunduğu kabul edilmektedir:⁵²

- Devlet iktisadi hayatı dışarıdan yönlendirmekte, denetlemekte ve düzenlemektedir,
- Devlet piyasada mal ve hizmet üreten bir müteşebbis olarak yer almaktadır,
- Devlet piyasadan mal ve hizmet tedarik etmektedir.

Regülatör devlette hukuk iktisadi aktörlerin özerkliklerini teminat altına alan, buyruklardan çok hedefleri belirleyen ve onlara ulaşmak için tavsiye ve yönlendirmede bulunan bir yol izlemektedir.⁵³

50 GÜLAN, Aydın, "Kamu Hizmeti Kavramı", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD)*, 9.1-3 (1988): 147-159, s.152

51 AKYILMAZ et al, s. 360

52 TAN, Ekonomik Kamu, s. 22-23

53 TAN, Ekonomik Kamu, s. 25

Regülasyonun gerekçeleri;

- Tekelciliğin önlenmesi ve doğal tekellerin kontrolü,
- Aşırı kar elde edilmesini önlemek,
- Ürünün gerçek maliyetinin belirlenmesi ve israfın önlenmesi,
- Tüketicinin satın almayı düşündüğü ürünün tüm markaları hakkında bilgi sahibi olması,
- Küçük üreticiyi piyasadan silecek aşırı rekabetin önlenmesi,
- Niteliği gereği kıt kaynakların akılcı bir şekilde kullanılmasının sağlanması,

olarak ifade edilmektedir. Önceleri gerekçelerin iktisadi bir hareket noktası taşıdığı görülmektedir. Ancak daha sonra regülasyon yeni nitelik kazanarak örneğin çevrenin korunması, tüketicinin sağlığının korunması, çalışanların iş kazalarına ve diğer sağlık risklerine karşı korunması ve onların asgari çalışma şartlarının belirlenmesi ve işverenlerin bunlara uymalarının sağlanması gibi yeni kamu yararı alanları ortaya çıkmıştır.⁵⁴ Bu da göstermektedir ki, idari kolluğun amacı kamu düzeninin sağlanması iken regülasyonun amacı kamu yararının sağlanmasıdır. Bu kamu yararı ise regüle edilen sektörün özelliklerine göre değişmektedir.

Regülasyon idari kolluk çıkışlı olmakla birlikte ondan daha geniş kapsamlı bir idari faaliyettir. Regülasyon faaliyetinin içeriği:

- Piyasanın çalışma ilkelerini belirlemek,
- Bu ilkelerin korunması için piyasaya giriş çıkışları izne bağlamak,
- Bazı piyasa işlemleri için izin / onay alınması,
- Kuralları ihlal edenlere müeyyide uygulanması,

olarak ifade edilebilir.⁵⁵

Yukarıda belirtildiği gibi sınai hakların tescili edim yerine getirme şeklinde bir faaliyet olsa da tescil sadece yapılan hukuki işleme aleniyet kazandırmaktan ibaret değildir. Tescil belgesi ile hak sahibi üçüncü kişilere karşı ileri sürebileceği münhasır haklara sahip olur ancak koruma süresinin sonunda bu haklar sona ererek hak konusu kamuya mal olur. Ayrıca kurumun tescil yanında:

- arabiluculuk,
- teknoloji transferini yönlendirme,

54 BERKARDA, s. 97

55 BERKARDA, s. 98

- teknolojik gelişmeyi destekleme,
- kurum nezdinde işlem yapabilecekleri yeterlilik sınavına tabi tutma ve onlar üzerinde disiplin denetimi yapma,

gibi regülasyon faaliyeti çerçevesinde idarenin sahip olduğu yetkilere sahip olduğu görülmektedir. Dolayısıyla burada bilimsel ve teknik gelişmenin sağlanması için piyasaya kamu gücü tarafından müdahale edilmekte ancak bu ne tam olarak edim ifası ne de klasik kolluk (emretme-yasaklama-müeyyide uygulama) şeklinde yapılmaktadır.⁵⁶

Burada her ne kadar elektrik, telefon gibi önce idare tarafından yerine getirilen daha sonra idarenin hizmet ifa etmekten çekilip faaliyeti özel sektöre devrederek sektörü regüle etmesi söz konusu olmasa da, daha önce ayrıntıları ile açıklandığı üzere kamu yararı için teknik olarak kamu hizmeti ve kolluk faaliyetinden farklı bir şekilde piyasaya düzenleme yönü ağır basan ilgili sektörün gereği gibi işlenmesine yönelik bir müdahalede bulunduğu değerlendirilmektedir. Nihayetinde gerçekleştirilmesinde kamu yararı bulunan bilimsel ve teknolojik gelişmenin sağlanması (münhasır haklar verilmesi bireyleri bilimsel ve teknik ürünler ortaya koymak için teşvik etmektedir) için kamu gücü, kendine özgü bir usulle piyasanın işleyişine müdahale etmektedir. Bu müdahale, hizmet ifa etmek veya piyasadaki alım gerçekleştirmek şeklinde değildir. Bu durumu kamu gücünün kendine özgü bir usulle piyasaya müdahalesi olarak ifade etmek mümkündür.⁵⁷

Ekonomik kolluk genel olarak anayasada belirtilen ekonomik düzenin gerçekleşmesini sağlamak üzere özel teşebbüse yapılan müdahale ve getirilen sınırlamaların bütününe içeren bir kavram olarak tanımlanmaktadır.⁵⁸

Başvuru yapılan sınai mülkiyet hakkı idare tarafından tescil edildiğinde hak sahibine münhasır nitelikte haklar vermekte ve hak sahibi dışındakilerin (hak sahibinin izni dışında) hakkın konusundan ticari olarak yararlanmalarını engellemekte yani özel hukuk kişilerinin girişim özgürlüklerine müdahale etmektedir. Anayasa Mahkemesi Anayasanın 167. maddesiyle ilgili bir kararında⁵⁹ *Deoletin, bir taraftan*

56 ŞAHİN, s. 107, 108

57 ŞAHİN, s. 111

58 ÇAKMAK, Zeynep, **Bağımsız İdari Otorite Olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı İdare Hukuku Bilim Dalı Doktora Tezi, s. 122

59 Anayasa Mahkemesi, 06.10.1986 tarih ve E. 1985/21, K. 1986/23 sayılı karar, R.G. Tarih: 14.03.1987, Sayı: 19400

para, kredi, sermaye, mal ve hizmet piyasalarının sağlıklı ve düzenli gelişmelerini sağlamak ve öte yandan da bu piyasaların gelişmesini sağlayıcı tedbirleri almakla yükümlü olduğunu, bu amaçlarla alınacak tedbirler ve yapılacak düzenlemelerin anayasamızın Devlete verdiği bu görevin gereği olduğunu hükme bağlayarak devletin ekonomik kamu düzenini sağlamak için piyasalara müdahale etme yetkisinin bulunduğunu ortaya koymuştur. Anayasa Mahkemesi, başka bir kararında⁶⁰ ise bu maddenin devletin gerektiğinde iktisadi hayata müdahalede bulunabileceğini gösteren bir hüküm olduğuna karar vermiştir. Görüldüğü gibi Anayasanın 167. maddesi, ekonomik kamu düzenini sağlamak ve bu düzeni korumak amacıyla piyasaya müdahalede bulunma görev ve yetkisini vermektedir. Maddede kullanılan “tedbirleri alır” ve “önler” ifadeleri müdahale anlamı taşımaktadır. Piyasalara yapılabilecek müdahalenin nedeni olarak ise ilgili piyasanın sağlıklı ve düzenli işlemesi gösterilmiştir. Ancak Anayasa bu müdahalenin ne şekilde olacağı konusunda ise herhangi bir yol öngörmemiştir.⁶¹

Fikri mülkiyet sisteminde devlet tarafından ekonominin gelişmesi için kişilerin ekonomik hak ve özgürlüklerine yapılan bir müdahale söz konusudur.⁶² Bu müdahale idarenin regülasyon faaliyetinin tüm özelliklerini taşımaktadır. Bu durumda gerçekleştirilen faaliyetin bir regülasyon faaliyeti olduğu ifade edilebilir.

2. Zorunlu Lisans İşlemlerinde Arabuluculuk ve Bilirkişilik

Zorunlu lisans, idari makamlar veya mahkemeler tarafından patentlenmiş icadın belirli bir şekilde kullanılması için patent sahibinin rızası olmaksızın verilmektedir. Patentler açısından zorunlu lisans; olağanüstü durumlar, rekabete aykırı uygulamalar veya hak sahibinin icadı tedarik etmediği hâllerde belirli şartlar gerçekleştiğinde devletlerin patent sahibinin haklarına kısıtlama getirmesidir.⁶³

Patent özellikle ilaçlar açısından çok önemli bir sınai mülkiyet hakkıdır. Daha önce de belirtildiği üzere patent, sahibine buluş üzerinde bir tekel hakkı tanımaktadır. Bu tekel hakkı süresince patent sahibi başkalarının buluştan ticari olarak faydalanmalarını engelleyebilecektir. Bu ise ilaç fiyatlarının yükselmesine ve ilaca erişimin engellenmesine neden olacaktır.

60 Anayasa Mahkemesi, 20.11.2003 tarih ve E. 2002/32, K.2003/100 sayılı karar, R.G. Tarih: 11.08.2004, Sayı: 25550

61 ÖZKAN Ahmet Fatih, “Ekonomik Kamu Düzeni ve Ekonomik Kolluk Faaliyeti”, **Ankara Barosu Dergisi**, Yıl, 67: 75-84, s. 84-85

62 HİRŞ, s. 55

63 DUKES, Maurice Nelson Graham, **The Law and Ethics of the Pharmaceutical Industry**, Elsevier, 2005, s. 43-44

Makul bir fiyatla ilaca erişimin sağlanması ise kamu sağlığı meselesidir. Bu nedenle ilaç patentleri kamu sağlığını yakından ilgilendirmektedir.⁶⁴ İşte bazı durumlarda patent hakkına kamu sağlığı nedeniyle bir sınırlandırma getirilmektedir. Burada patent sahibi idari bir kararla kamu sağlığı nedeniyle lisans vermek zorunda bırakılmaktadır. SMK m. 132'ye göre; Bakanlar Kurulu, ilgili bakanlığın teklifi üzerine kamu yararını gerekçe göstererek bir icadın kullanımını zorunlu lisans konusu yapma yetkisine sahiptir. Anılan maddede *patent konusu icadın kullanımının millî savunma veya halk sağlığı bakımından önemli olması hâlinde, Millî Savunma veya Sağlık Bakanlıklarının görüşü alınarak ilgili bakanlık tarafından zorunlu lisans verilmesi için Bakanlar Kuruluna teklifte bulunulacağı* düzenlenmiştir.

TÜRKPATENT'in zorunlu lisanstaki rolüne bakıldığında SMK, Kuruma zorunlu lisans konusunda arabuluculuk görevi vermemiştir. SMK ile yürürlükten kaldırılan Patent Haklarının Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 103 vd. maddelerinde kamu yararı nedeniyle zorunlu lisans düzenlenmekteydi. Kararnamenin 104. maddesine göre zorunlu lisans için talepte bulunmak isteyen kişi, önce, aynı patent için sözleşmeye dayalı (gönüllü lisans) lisans verilmesi için Kuruma (Türk Patent Enstitüsüne) başvurabilmekteydi. Burada kurum, patent sahibi tarafından talep edene sözleşmeye dayalı lisans verilmesi için ilgili yönetmelikteki şartları gözeterek arabuluculuk yapmaktaydı. Kurum, gerekli belgeler eklenerek kendisine yapılan arabuluculuk talebi ilgili araştırma yaptıktan sonra, *zorunlu lisansın verilmesini gerektiren bir durum olduğu, talepte bulunan kişinin ödeme gücü olduğu ve buluşun kullanımı için gerekli araçlara sahip olduğu* kanısına varırsa, arabuluculuk talebini kabul eder ve görüşmeler için çağrıda bulunur, tarafların patent konusu buluşun kullanımı ile ilgili lisans şartlarında anlaşmaları hâlinde, lisans alanın buluşu kullanması için süre tanıyarak süreci yürütürdü.

Zorunlu lisans özel hukuktaki sözleşme özgürlüğüne getirilen önemli bir istisnadır. SMK, Kararname'nin öngördüğü sistemi değiştirmiştir. Öncelikle, zorunlu lisans verilmesi için talepte bulunmak isteyen kişinin, önce, aynı patent için sözleşmeye dayalı lisans verilmesi amacıyla kurumdan arabuluculuk yapmasını isteme imkânı kaldırılmıştır. Kamu yararı nedeniyle zorunlu lisans hâli dışındaki zorunlu lisans hâllerinde zorun lisansı mahkeme verecektir. Kamu yararı nedeniyle zorunlu lisansa ise ilgili bakanlığın telifi üzerine Bakanlar Kurulunca karar verilir. SMK m. 132'ye göre:

64 CASSESE, s. 135

- *“Kamu sağlığı veya millî güvenlik nedenleriyle patent konusu buluşun kullanılmaya başlanması, kullanımın artırılması, genel olarak yaygınlaştırılması, yararlı bir kullanım için ıslah edilmesinin büyük önem taşıması veya*
- *patent konusu buluşun kullanılmamasının ya da nitelik veya nicelik bakımından yetersiz kullanılmasının ülkenin ekonomik veya teknolojik gelişimi bakımından ciddi zararlara sebep olacağı hâllerde”*

kamu yararının bulunduğu kabul edilir. Sonuç olarak, SMK zorunlu lisansla ilgili maddelerinde Kuruma arabuluculuk görevi vermemiştir⁶⁵ ancak Kurum, Kurumun sınai mülkiyet hakları ile ilgili kararlarına ilgililer tarafından yapılan itirazlarda tarafları uzlaşmaya teşvik edebilir. Uzlaşma ile ilgili konularda 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu hükümleri uygulanacaktır.

3. Buluşların Takip Edilmesi, Yeni Teknolojilerin Değerlendirilmesi ve Teknoloji Transferi

Kuruma yapılan patent başvurusunun kabul edilerek tescil belgesi verilmesi ile patent sahibi icat üzerinde münhasır bir hakka sahip olmaktadır. Ancak patent korumasının elde edilmiş olması patent sisteminden (fikrî mülkiyet sisteminden) beklenen faydanın gerçekleştiği anlamına gelmemektedir. Belki de icadın patent olarak tescilinden çok daha önemlisi icadın ticarileştirilmesidir. Ticarileştirme ise hak sahibi (teknoloji sahibi) ile sanayi arasında özellikle lisanslama yoluyla kurulan bağlantı sayesinde gerçekleşmektedir. Kurum, lisans ve devirlerin tescilini de gerçekleştirmektedir. Ayrıca Kurumun patent veri tabanı da çok önemli bir teknik bilgi kaynağı teşkil etmektedir. Kurum teknoloji sahipleri ile sanayicinin buluşturulması ve veri tabanını yönetme faaliyeti gibi faaliyetlerle icatların fikrî hakka dönüşmesi bunların da özellikle lisanslama yoluyla katma değer meydana getirecek şekilde seri üretime geçirilmesi için bağlantı kurma faaliyeti yürütmektedir. Burada yüksek derecede ihtisas gerektiren bir yönlendirme faaliyetinin bulunduğu görülmektedir. İdarenin bu faaliyetinin regülasyon faaliyeti kapsamında yerine getirilen bir faaliyet olarak kabul edilmesi gerekmektedir.⁶⁶

65 GÜNEŞ İlhami, “Sınai Mülkiyet Kanununda Zorunlu Lisans”, *FMR*, Yıl: 18 Cilt: 19 Sayı: 2017/1 2016/2, 47-57, s. 53-55

66 YILDIRIM Turan et al, s. 179, *ÖZAY*, Günışığında, s. 387

V. KURUM FAALİYETLERİNİN YARGISAL DENETİMİ

Kişilerin entelektüel çabalarının neticelerinin taklit edilmesinin önlenmesi amacıyla fikrî mülkiyet hakları kabul edilmiştir. Bu haklardan telif hakkı, eser sahibinin eserini meydana getirmesiyle birlikte herhangi bir formaliteye gerek olmaksızın kendiliğinden doğmaktadır. Marka, patent ve tasarım gibi sınai mülkiyet hakları ise bazı istisnalar dışında tescile dayalı bir sistem ile korunmaktadır. Bu tescil ise ülkemizde diğer pek çok ülkede olduğu gibi bir kamu tüzel kişisi tarafından yapılmaktadır. Bu kamu tüzel kişisi tescil süreci içinde üçüncü kişiler tarafından başvuru sahibinin tescil talebine yapılan itirazları da karara bağlamaktadır. Tescile ilişkin bu işlemler, kamu tüzel kişisi tarafından tek taraflı olarak kamu gücüne dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Yani idare kendisine verilen görevi yerine getirebilmek için tek yanlı kararlar almaktadır. Aksi hâlde idare mevzuatın kendisine verdiği görevleri yerine getiremeyecektir.⁶⁷ Burada işlem, ilgilinin iradesine bakılmaksızın sadece işlemi yapanın iradesi ile oluşmaktadır. Yani ortaya çıkan sonuç tek bir iradenin ürünüdür. Bu durum bir hukuki ilişkinin iki tarafın iradesinin uyuşması ile kurulacağı kuralına da istisna teşkil etmektedir. İdare hukukunda kamu gücünü temsil eden idarenin üstünlüğü tek yanlı işlemleri mümkün kılmaktadır. Tek yanlılık kriteri idari işlemin en önemli özelliklerinden biri kabul edilmektedir.⁶⁸ Netice olarak, idari işlem idari makamların kamu gücü ile hareket ederek idari fonksiyona ilişkin olarak yaptıkları hak ve yükümlülükler doğuran tek taraflı irade açıklamalarıdır.⁶⁹ Patent idari bir tasarrufla verilmektedir. Patent belgesi veren idare ile fert arasındaki ihtilaflarda (bu konuda istisnai bir düzenleme olmadığı takdirde) idare mahkemeleri görevlidir.⁷⁰ Sonuç olarak bu işlemler birer idari işlemdir ve bu işlemlerden kaynaklanan ihtilaflar idari yargının görev alanına girmektedir. Bu nedenle bu işlemlerle ilgili ihtilafların idari yargıda görülmesi gerekirken kanun koyucu, Sınai Mülkiyet Kanununun 156. maddesindeki düzenleme ile bu ihtilafların adli yargıda görülmesini öngörmüştür.

Organ olarak idareden çıkan ve kamu gücü ayrıcalıkları kullanılarak gerçekleştirilen bir işlem olması dolayısıyla bir idari dava olarak idari yargının görev alanına giren Kurumun işlemleri kanunla adli yargının

67 YAYLA Yıldızhan, İdare **Hukuku**, Beta, İstanbul, 2010, s. 108

68 ERKUT, s. 13, 44

69 ERKUT, s. 2

70 AYİTER, s. 26

görev alanına sokulmuştur.⁷¹ Burada bir idari dava olarak idari yargının görev alanında bulunan davalarda kanunla adli yargı görevlendirilmiştir.⁷² Yani kanunla idari yargının görev alanının dışında bırakılan uyuşmazlıklar söz konusudur. Bu durum uyuşmazlıkların ilişkin bulunduğu işlemlerin idari işlem olma niteliğini ortadan kaldırmaz.⁷³ Burada adli yargının görevlendirilmiş olması adli yargı yerinin gerektiğinde idare hukuku ilkelerini uygulayarak uyuşmazlığı çözmesini engellemez.⁷⁴ Görevli mahkeme fikrî ve sınai haklar hukuk mahkemesidir. İdari davanın adli yargının görev alanına verilmesinde haklı neden ve kamu yararı olup olmadığı değerlendirildiğinde, fikrî mülkiyet hukukunun karma niteliği nedeniyle uyuşmazlıkların çözümünde özel hukuk kurum ve ilkelerinin yoğun olarak kullanılması ve görevin ihtisas mahkemelerine verilmesi dikkate alındığında kurumun 6769 sayılı kanun kapsamındaki işlemlerinin yargısal denetiminin adli yargı yerlerinde yapılmasında haklı neden ve kamu yararı bulunduğu kabul edilebilir.⁷⁵ Kurumun bu kanun kapsamı dışında kalan ve kamu gücü ayrıcalıklarına dayanan işlemlerinin idari yargıda görülmesi gerekir.

Kurumun sınai mülkiyet hakları ile ilgili işlemlerine ilişkin kararlarına karşı kurum nezdindeki Yeniden **İnceleme** ve Değerlendirme Kurulu'na (YİDK) itiraz başvurusunda bulunulabilmektedir. Bu **çerçeve**de kurum tarafından SMK kapsamında alınan kararlardan zarar görenler YİDK'ya itiraz edebilir. Bu itiraz kararın bildirim tarihinden itibaren 2 ay içinde ve yazılı ve gerekçeli olarak yapılır. YİDK gerekli inceleme ve değerlendirmeyi yaptıktan sonra kurumun nihai kararını verir. Bu kararın bildirim tarihinden itibaren iki ay içinde Ankara Fikrî ve Sınai Haklar Hukuk Mahkemesinde dava açılabilir. (SMK m. 20, 21, 5000 s.k. m. 15/C)

Burada bir kamu kurumu olan Kurumun kararına karşı başvurulabilecek özel bir idari itiraz yolu ve mercii öngörülmüştür. Bu yola benzer nitelikte İYUK'ta iki yol bulunmaktadır. Bunlardan biri İYUK m. 11'dir. Bu maddede bir idari işleme karşı dava açmadan önce idari işlemin geri alınması, kaldırılması, değiştirilmesi veya yeni bir işlem yapılmasının üst makamdan istenebileceğini belirtilmektedir. Bu başvuru

71 SARICA, Ragıp, İdari **Kaza Cilt I İdari Davalar**, Kenan Matbaası, İstanbul, 1949, s. 15-16, ÖZAY, İl Han, **Günüşğinde Yönetim II Yargısal Korunma** (Yargısal Korunma), On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010, s. 159

72 GÖZÜBÜYÜK A. Şeref, **Yönetmelik Yargı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998, s. 89

73 GÖZÜBÜYÜK A. Şeref – TAN Turgut, **İdare Hukuku Cilt 2 İdari Yargılama Hukuku**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012, s. 187-188

74 TAN, İdare Hukuku, s. 722

75 YILDIRIM Turan et al, **İdare Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s. 710-711

zorunlu değildir. Yani bu başvuru yapılmadan dava yoluna başvurulabilir. Bu durum idari merci tecavüzü teşkil etmez. Bu başvuru yolu bir itiraz yolu değildir çünkü itiraz başvurusunda itiraz merciine öngörülen itiraz süresi içinde başvurulmakta, bu başvuru üzerine itiraz mercii bir karar vermekte ve bu karardan memnun olmayan (itirazı reddedilen taraf) itiraz merciinin kararına karşı dava açma süresi içinde idari yargıya başvurmaktadır. Hâlbuki, İYUK m. 11'de düzenlenen idari başvuruda yapılan idari başvurudan olumlu sonuç alınamaması durumunda, idari davaya konu olan, bu başvuruya verilen zımni veya açık cevap değil, başvuruya konu olan ilk işlemdir. Ayrıca idari itirazda itiraz merciinin kararına karşı dava açma süresi içinde dava açılmakta iken İYUK m. 11'de düzenlenen idari başvuru, idari başvuruya konu olan işleme karşı açma süresini durdurmakta başvurunun reddi hâlinde dava açma süresi kaldığı yerden işlemeye başlamaktadır.⁷⁶ TÜKPATENT'in kararlarına karşı kurum nezdinde yapılan itiraz ise dava açmadan önce zorunlu olmamakla birlikte bu iş özel olarak oluşturulmuş bir mercie yapılmakta ve daha sonra (her ne kadar idari yargıda görülme de) Kurumun nihai kararı olan itiraz mercii YİDK'nın kararı dava konusu yapılmaktadır.

Konuyla ilgili bir diğer düzenleme İYUK m. 14'te bulunmaktadır. "Dilekçeler Üzerine İlk İnceleme" başlıklı 14. maddede genel olarak idari davanın önkoşulları düzenlenmiştir. Bir dava önce önkoşullar yönünden incelenir ve bu koşullar açısından bir sorun yoksa davanın esastan incelemesine geçilir. Bu koşullardan biri de idari merci tecavüzü bulunmamasıdır. İdari merci tecavüzü, dava açmadan önce idareye başvurma zorunluluğunun yerine getirilmemesi anlamına gelmektedir.⁷⁷

Her iki başvuru yolu da idarece yapılan işlemin başka bir idari makam ya da işlemi yapan idare tarafından incelenerek karara bağlanmasını yani işlemin idare tarafından yeniden gözden geçirilmesini öngören başvuru yollarıdır. Ancak İYUK m. 14'te düzenlenen zorunlu itiraz idari yargıya başvurulmadan tüketilmesi gereken zorunlu başvuru yoludur. Burada, idari itiraz yoluna başvurulmadan dava açılması hâlinde idari yargı yeri idari merci tecavüzü nedeniyle dilekçenin idari itirazı incelemeye yetkili makama tevdi edilmesine karar verecektir. İdareye başvuru ise daha önce de belirtildiği gibi ihtiyaridir. Bu başvuruda bulunulmadan dava açılabilir ancak dava açma süresi içinde yapılan idari başvuru dava açma süresini durdurur. Öte yandan zorunlu itirazlarda dava açma süresi itirazın

76 CANDAN Turgut, **Açıklama İdari Yargılama Usulü Kanunu**, PwC Türkiye, İstanbul, 2015, s. 454

77 KAPLAN Gürsel, **İdari Yargılama Hukuku**, Ekin, Bursa, 2016, s. 190-191

reddedilmesi üzerine işlemeye başlamaktadır. Dolayısıyla zorunlu itirazın dava açma süresi içinde yapılması ve bu süreyi durdurması mümkün değildir.⁷⁸ Kurum kararlarına karşı YİDK'ya yapılan başvuru her ne kadar zorunlu olmasa da mahiyeti itibariyle zorunlu itiraz kurumuna benzemektedir.

SONUÇ

Fikri mülkiyet sistemi, iktisadi ve teknolojik gelişmenin (özellikle inovasyonun) sağlanması için oluşturulmuş bir sistemdir. Ancak bu sistemin gelişmekte olan ülkeler için bu amaçları sağlamaya elverişli olup olmadığı da yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Fikri mülkiyet sistemi, ilgili bölümde tartışıldığı üzere global bir rejime tabidir. Global bir patent veya başka bir sınai mülkiyet hakkı söz konusu değildir. Ülkesellik ilkesi gereği her ülke için ayrı bir başvuru ile hakkın elde edilmesi gerekmektedir. Ancak WIPO tarafından koordine antlaşmalar, teşkilata yapılacak merkezi bir uluslararası başvuru ile birden fazla ülkede başvuru yapılması imkânı sağlamaktadır. WIPO, ilgili bölümde ifade edildiği üzere düzenleme yapma, uyuşmazlık çözme, fikri mülkiyet haklarının tescil ve korunması gibi ulusal fikri mülkiyet idarelerinin faaliyetlerine oldukça benzer faaliyetler gerçekleştirmektedir. Fikri mülkiyet sisteminin global niteliği, kurumun faaliyetlerinin hukuki mahiyetini tespit için önem arz ettiğinden global idare hukuku başlığı altında tartışılmıştır. Global fikri mülkiyet rejiminin ulusal idare hukukunun tüm özelliklerini taşıdığı söylenemez ancak özellikle idari usul ilkelerinin yoğun olarak kullanıldığı global bir rejimin varlığı da inkar edilemez.

TÜRKPATENT bir kamu tüzel kişisi olarak Bilm, Teknoloji ve Kalkınma Bakanlığına bağlı bir kamu kurumudur. Gerçekleştirdiği faaliyetin türüne bakıldığında bilimsel, teknik ve kültürel kamu kurumlardan biri olarak kabul edilmesi gerekir. Ancak gerçekleştirdiği faaliyetlerin hukuki niteliği dikkate alındığında bunların regülasyon faaliyetinin özelliklerini taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle Türk idari teşkilatı açısından 5018 sayılı kanunda düzenleyici ve denetleyici kurumlardan biri olarak belirtilmemesine rağmen bir regülasyon kurumu olarak kabul edilmelidir.

Kurum tarafından gerçekleştirilen sınai mülkiyet haklarına ilişkin faaliyetin farklı özellikleri bulunmaktadır. TÜRKPATENT kendisine yapılan başvurunun kabulü hâlinde hakkın koruma kapsamını da tayin eden bir tescil belgesi vermektedir. Bu belge hak sahibine münhasır

78 ÖZTÜRK Burak, **Hak Arama** Özgürlüğü Çerçevesinde **Zorunlu** İdari İtiraz, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015, s. 22-23

haklar tanımaktadır. Burada hak sahibine münhasır haklar tanınması ile amaçlanan ona başka buluşlar meydana getirme ve buluşunu kamuya açıklaması için gerekli motivasyonu sağlamaktır. Bu da iktisadi gelişmenin sağlanması için yapılan bir faaliyettir ve amaçlanan ekonomik kamu yararının gerçekleştirilmesidir. Daha önce belirtildiği gibi fikrî mülkiyet hakları ilk olarak imtiyaz şeklinde ortaya çıkmış ve öncelikle ülkenin ekonomisinin gelişmesinin teşvik edilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede fikrî ve sınai haklar devletin piyasaya müdahalesinin bir aracı olarak kabul edilmelidir. Ancak bu müdahale teknik olarak idare hukuku açısından regülasyon faaliyeti olarak nitelendirilebilir mi?

Burada öncelikle bunun iktisadi, teknolojik ve kültürel gelişmenin dolayısıyla da ekonomik kamu yararının gerçekleştirilmesi için yapılan bir müdahale olduğunu kabul etmek gerekmektedir çünkü fikrî mülkiyet haklarının ihdası ekonomik düzenin bir tercihidir.⁷⁹ Fikrî mülkiyet haklarının hangileri olduğu, koruma süreleri ve şartları ülkeden ülkeye değişmektedir. Fikri mülkiyet sistemi oluşturma konusunda gelişmiş ülkelerin geliştirmekte olan ülkeler üzerinde DTÖ çerçevesinde ticari yaptırımlar yoluyla uyguladıkları yoğun bir baskı söz konusudur. Fikri mülkiyete ilişkin asgari standartları oluşturan ve DTÖ'yü kuran antlaşmanın bir eki olan TRIPS bu ülkeler arasındaki çetin müzakerelerin bir mahsulüdür.⁸⁰

Kurum, fikri mülkiyet haklarına ilişkin faaliyetlerini yürütürken düzenleyici işlemler yapmaktadır. Düzenleme yapma regülasyon faaliyeti çerçevesinde idareye verilen yetkilerden biridir. Sınai mülkiyet hakkı sahibi olabilmek için kuruma tescil başvurusunda bulunmak gerekmektedir. Bu başvuru kabul edilirse hak sahibine bir tescil belgesi verilmektedir. Burada Kuruma yapılan bir başvuru ve şartlar sağlanıyorsa verilen bir belge söz konusudur. Bu, regülasyon faaliyeti çerçevesinde idarenin sahip olduğu yetkilerden biridir. Regülasyon faaliyeti düzenleyici işlemler yanında ruhsat (izin, lisans) verme gibi birel (bireysel) işlemler yapmayı dakapsamaktadır.⁸¹ Kurum, sınai mülkiyet haklarının regülasyonu çerçevesinde düzenlemeler (düzenleyici işlemler, ikincil mevzuat) yapmakta (örneğin çalışan buluşlarına ve patent-marka vekillerine ilişkin yönetmelik çalışmaları), bu düzenlemelere dayalı birel işlemler gerçekleştirmektedir (her ne

79 HİRŞ, s. 55

80 GOLDSTEIN Paul, *International Intellectual Property Law: Cases and Materials*, Foundation Press, New York, 2001, S. 64

81 ÖZAY, Günışığında, s. 386

kadar idari yargıdan istisna tutulsa da kurumun tescil başvurusunu red veya kabul eden kararı idare hukuku açısından bir birel işlemdir).

Regülasyon faaliyetinin diğer ayırıcı özellikleri ise regülasyon kurumunun arabuluculuk, yönlendirme, danışmanlık yapması ve görüş bildirme faaliyetlerinde bulunmasıdır. Yukarıda kurumun görevleri bahsinde belirtildiği üzere; Kurum, zorunlu lisanslar ile ilgili (SMK tarafından kaldırılmış olsa da) ve tescil taleplerine yapılan itirazların çözülmesi ile ilgili arabuluculuk faaliyetlerinde bulunma yetkisine sahiptir. Kurum, özellikle SMK ile yeni kurulan Yenilik ve Tanıtım Dairesi Başkanlığı, Fikri Mülkiyet Akademisi ve Sınai Mülkiyet Hakları Eğitim Merkezi gibi birimler aracılığıyla özellikle teknoloji transferi ve sınai mülkiyetin ticarileştirilmesi ile ilgili yönlendirme faaliyetinde bulunmaktadır. Ayrıca mahkemelere sınai mülkiyet hakları ile ilgili bilirkişilik yapmaktadır. Bunların yanında Kurum, kamuya sınai mülkiyet hakları ile ilgili eğitim ve danışmanlık hizmetleri vermektedir. Regülasyon faaliyetinin diğer özellikleri de kurumun faaliyeti ile örtüşmektedir. Bu durumda Kurumun gerçekleştirdiği faaliyetin regülasyon faaliyeti olduğunu kabul etmek gerekmektedir.

Bir kamu kurumu olarak Kurumun SMK kapsamında tek taraflı ve kamu gücüne dayalı olarak gerçekleştirdiği işlemler bir idari işlem olmasına rağmen kanun koyucu bu işlemlerin yargısal denetimi görevini adli yargıya vermiştir. Fikri mülkiyet hukukunun karma niteliği (özel hukukla olan bağlantısı) ve yargısal denetim görevinin ihtisas mahkemelerine verilmiş olması dikkate alındığında bunda kamu yararı bulunduğu sonucuna ulaşılabilir.

KAYNAKLAR

AKGÜNER Tayfun, **Meslek Kuruluşları ve Ekonomik Kamu Düzeni, Legal Hukuk Dergisi**, Özel Sayı Aralık 2014, 1. Cilt , 265-281.

AKILLIOĞLU Tekin, **"Kamu Yararı Kavramı Üzerine Düşünceler"**, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD)**, 9(1-3), 2011, 11-22.

AKYILMAZ Bahtiyar, SEZGİNİR Murat, KAYA Cemil, **Türk İdare Hukuku**, Seçkin, Ankara, 2016.

AYİTER Nuşin, **İhtira hukuku**, Sevinç Matbaası, Ankara, 1968.

BERKARDA Kemal, **" Amerika'da İdare Hukuku Var Mı?"**, **İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi (İHİD)** (Prof. Dr. Pertev Bilgen'e Armağan), Cilt 13, Sayı: 1-3, İstanbul, 2000.

CANDAN Turgut, **Açıklama İdari Yargılama Usulü Kanunu**, PwC Türkiye, İstanbul, 2015.

CASSESE Sabino, et al., **Global Administrative Law: The Casebook**, IRPA–IILJ, 2012.

CHITI, Edoardo; MATTARELLA, Bernardo Giorgio (ed.), **Global Administrative Law and EU Administrative Law: Relationships, Legal Issues and Comparison**, Springer Science & Business Media, 2011.

CHİTİ Edoardo; **"Where does GAL find its legal grounding?"**, **International Journal of Constitutional Law**, Volume 13, Issue 2, 1 April 2015, Pages 486–491.

ÇAĞLAYAN Ramazan, **İdare Hukuku Dersleri**, Adalet Yayınevi, Ankara, 2016.

ÇAKMAK Münci, **"Global İdare Hukuku Tartışmaları"**, **Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, Cilt XVI, Yıl 2012, Sayı. 3.

ÇAKMAK, Zeynep, **Bağımsız idari otorite olarak Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı İdare Hukuku Bilim Dalı Doktora Tezi.

DUKES, Maurice Nelson Graham, **The Law and Ethics of the Pharmaceutical Industry**, Elsevier, 2005.

DURAN Lütfi, **İdare Hukuku Ders Notları**, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1982.

DÜĞER Sırrı, **Non-patent Protection of Pharmaceuticals in Turkey**, Shaker Verlag, 2012.

ERKUT Celal, İptal Davasının Konusunu Oluşturma Bakımından İdari İşlemin Kimliği, Danıştay Matbaası, Ankara, 1990.

GOLDSTEIN Paul, **International Intellectual Property Law: Cases and Materials**, Foundation Press, New York, 2001.

GÖZLER Kemal, KAPLAN Gürsel, İdare Hukuku Dersleri, Ekin, Bursa, 2016.

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref – TAN Turgut, İdare Hukuku Cilt 2 İdari Yargılama Hukuku, Turhan Kitabevi, Ankara, 2012.

GÖZÜBÜYÜK A. Şeref, **Yönetmelik Yargısı**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1998.

GÜLAN, Aydın, "Kamu Hizmeti Kavramı", *İdare Hukuku ve İlimleri Dergisi* (İHİD), 9.1-3 (1988): 147-159.

GÜNDAY Metin, İdare Hukuku, İmaj Yayınevi, Ankara, 2011, s. 535-537.

GÜNEŞ İlhami, "Sınai Mülkiyet Kanununda Zorunlu Lisans", FMR, Yıl: 18 Cilt: 19 Sayı: 2017/1 2016/2, 47-57.

HİRŞ Ernst, **Fikrî ve Sınai Haklar**, Ar Basımevi, Ankara, 1948.

KAPLAN Gürsel, İdari Yargılama Hukuku, Ekin, Bursa, 2016, s. 190-191.

ORTAN Ali Necip, **Avrupa Patent Sistemi: Avrupa Patenti Antlaşması (Münih Antlaşması)**, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1991.

ÖZAY İl Han, **Günüşığında Yönetim (Günüşığında)**, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2004.

ÖZAY, İl Han, **Günüşığında Yönetim II Yargısal Korunma (Yargısal Korunma)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

ÖZKAN Ahmet Fatih, "Ekonomik Kamu Düzeni ve Ekonomik Kolluk Faaliyeti", Ankara Barosu Dergisi, Yıl, 67: 75-84.

ÖZTÜRK Burak, **Hak Arama Özgürlüğü Çerçevesinde Zorunlu İdari İtiraz**, Yetkin Yayınları, Ankara, 2015.

SANCAKDAR Oğuz, İdare Hukuku: Teorik Çalışma Kitabı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2013.

SARICA, Ragıp, İdari Kaza Cilt I İdari Davalar, Kenan Matbaası, İstanbul, 1949.

STRAUSS Peter L., **Administrative Justice in the United States**, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina, 2002.

ŞAHİN Cenk, **Amerikan Federal İdare Hukukunda "Regülasyon" (ve Türk İdare Hukukuna Yansımaları)**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2010.

TAN Turgut, **Ekonomik Kamu Hukuku Dersleri (Ekonomik Kamu)**, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.

TAN Turgut, **İdare Hukuku: İdarenin Kuruluşu, Faaliyet Türleri, İşlemleri, Sorumluluğu, Kamu Görevlileri, Kamu Malları, Yargısal Denetim (İdare Hukuku)**, Turhan Kitabevi, 2014.

TEKİNALP Ünal, **Fikrî Mülkiyet Hukuku**, Beta, İstanbul, 2012.

ULUSOY Ali D., **T.C. İdari Teşkilatı**, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi İdare Hukuku Ders Notu (2/B) [Ders Notu], <http://www.law.ankara.edu.tr/e-pano/> (E.T. 30.10.2017).

ULUSOY Ali D., **Türk İdare Hukuku Cilt I (İdare Hukuku)**, Yetkin Yayınları, Ankara 2017.

ULUSOY Ali, **Bağımsız İdari Otoriteler (BİO'lar)**, Ankara, Turhan Kitabevi, 2003.

UYANIK Halit, **Ekonomik Kamu Yararı Kavramının Türk İdare Hukukundaki Anlam ve İşlevi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı Doktora Tezi, 2013.

YAYLA Yıldızhan, **İdare Hukuku**, Beta, İstanbul, 2010.

YILDIRIM Turan et al, **İdare Hukuku**, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.

YÜKSEL Ali Sait, **Patent ve Lisans (Patent, Marka, Know-How) Sözleşmesi Hukuku**, Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1989.